

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه

و تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۲۵ / محرم الحرام / ۱۴۴۵ هـ، ق موافق ۲۰ / اسد / ۱۴۰۲ هـ، ش

مقام و منزلت مساجد از دیدگاه اسلام

الحمد لله الذي كان بعباده خبيراً بصيراً، وتبارك الذي جعل في السماء بروحاً وجعل فيها سراجاً وقمراً منيراً، وهو الذي جعل الليل والنهار خلقة لمن أراد أن يذكر أو أراد شكوراً، وأشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، هدى الله به الإنسانية، وأثار به أفكار البشرية، وزعزع به كيان الوثنية، صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً.

در دین مقدس اسلام مساجد مقام بزرگی دارد، مساجد اولین مراکزی است که دعوت دین مقدس اسلام از آن شروع شده است در تمام جهان انتشار یافت.

مساجد در اسلام آن جاهای مقدسی است که مسلمانان برای پروردگار خود پنج وقت نماز را با جماعت اداء میکنند و بخاطر تقرب به پروردگار عبادت میکنند. مساجد جاهای از برای ذکر و عبادت پروردگار اند. {فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ . رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ} النور: (۳۶، ۳۷)

ترجمه:- آن نور ویا آن طاق در خانه های است که الله دستور داده است که بر افراشته شوند ودر آنها نام او یاد کرده میشود، در آنها سحر گاهان و شامگاهان به تقدیس و تنزیه او می پردازند، مردانی تجارت و بیع آنها را از یاد الله و خواندن نماز و پرداخت زکات غافل نمی سازد، از روزی میترسند که دلها و چشمها در آن پریشان میشوند.

الله جل جلاله غرض بزرگی و عظمت مساجد، مساجد را به خود نسبت و وعید شدید برای کسی ذکر کرده است که برای خرابی مساجد تلاش می ورزد. {وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ} البقرة: (۱۱۴).

ترجمه:- وجه کسی ستم گار تر است از کسیکه نگذارد که در مسجد های الله نام او گرفته شود ودر ویرانی آنها تلاش ورزد شائسته نبود که آنها در مساجد بغیر هراس در آیند، آنان را در دنیا رسوائی و آنان را در آخرات عذاب بزرگی است.

در آیه دیگری الله تعالی فرموده است: {وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا} الجن: (۱۸)

ترجمه:- هر آئینه مساجد از آن الله است پس به الله هیچ کس را مخوانید.

علامه شریینی در تفسیر این آیت میگوید: (وإضافة المساجد إلى الله تعالی إضافة تشریف و تکریم). [تفسیر السراج المنیر]

ترجمه:- نسبت مساجد به سوی الله تعالی نسبت تشریفی و تکریمی است.

الله تعالی بر ایمان کسانی گواهی داده است، که مساجد را اعمار میکند. {إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ} التوبة: (۱۸)

ترجمه:- مسجد های الله را تنها کسی آباد میکند که به الله وروز آخرت ایمان داشته باشد و نماز را برپا دارد و زکات را بپردازد و جز الله از کسی نترسد، پس امید است که آنان از رهیابان باشند.

امام قرطبی در تفسیر این آیت میگوید: (این آیت دلیل از برای این است کسیکه مساجد را آباد میکند گواهی دادن به ایمان او درست است؛ زیرا که الله تعالی ایمان را به آبادی مسجد وابسته کرده است). [تفسیر القرطبی]

کسیکه مسجد آباد میکند الله تعالی برای او در آخرت خانه ای می سازد. در حدیث شریف آمده است: (من بنی لله مسجداً بنی الله له بیتاً فی الجنة). متفق علیه

ترجمه:- کسیکه از برای (عبادت) الله مسجدی را بنا میکند الله تعالی برای او در جنت خانه ای را اعمار میکند.

امام ابن حجر در شرح این حدیث میگوید: (در این حدیث اشاره به این سخن است که اعمار کنندگان مسجد به جنت داخل میشوند، زیرا که آباد کردن خانه در جنت از برای سکونت است و سکونت کردن در خانه جنت وقتی حاصل میشود که به جنت داخل شود). [فتح الباری]

مساجد در تمام جوامع امت های اسلامی گذشته مقام و مرتبه بزرگی داشت. الله تعالی برای ابراهیم و اسماعیل علیهم السلام امر کرده: {وَعَهْدُنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهَّرَا بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ} البقرة: (۱۲۵)

ترجمه:- و بیاد آورید هنگامی را که به سوی ابراهیم و اسماعیل وحی فرستادیم که خانه من را برای طواف کننده گان و معتکفان و نماز گزاران پاک دارید.

وقتی که رسول الله صلی الله علیه وسلم در جریان هجرت به منطقه قباء قبیله بنو عمرو بن عوف رسیدند، اولین کار نبی علیه السلام تهداب گذاری مسجد قباء بود، و وقتی که رسول الله صلی الله علیه وسلم به مدینه منوره رسیدند، اولین کاری که ایشان کردند تهداب گذاری مسجد نبوی بود و در آبادی مسجد شخص خود رسول الله صلی الله علیه وسلم به دستان مبارک خود سهم گرفت که این خود به مقام و مرتبه مساجد دلالت میکند. در حدیث شریف آمده است: {عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرٍو بْنِ عَوْفٍ، فَأَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، ثُمَّ أُرْسِلَ إِلَى بَنِي النَّجَارِ، فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى رَأْسِ بَنِي النَّجَارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفِنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ، وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتُهُ الصَّلَاةُ، وَيُصَلِّيَ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ، وَأَنَّه أَمَرَ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ}. صحيح البخاري

ترجمه:- از حضرت انس ابن مالک رضی الله عنه روایت است که نبی علیه الصلاة والسلام به مدینه رسیدند در منطقه عوالی مدینه در قبیله بنو عمرو بن عوف نزول کردند و پیامبر صلی الله علیه وسلم چهارده شب را در آنجا اقامت کردند، باز به قبیله بنی نجار نفر فرستاد و آنها آمدند در حالیکه شمشیرها به گردن هایشان آویزان بود و من نظر میکردم به رسول الله صلی الله علیه وسلم که به شتر خود سوار بود و حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه در عقب او سوار بود و کلان های قبیله بنی نجار در اطراف پیامبر صلی الله علیه وسلم بودند تا اینکه رسیدند به جوار خانه ابو ایوب و بودند که دوست میداشتند که نماز را اداء کنند در هر جایی که وقت نماز فرا رسد و نماز را اداء می کردند در خوابگاه گوسفندان و ایشان امر کردند به بنای مسجد نبوی.

در اسلام مساجد آنقدر اهمیت و مقام دارند که نبی علیه السلام فرمودند که شما درخانه های تان هم مسجد جور کنید تا که زنها در آن نماز بخوانند و خانه ها از ذکر خالی نماند. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ سَمْرَةَ بِنْتِ جُنْدَبٍ قَالَتْ أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نَتَّخِذَ الْمَسَاجِدَ فِي دِيَارِنَا وَأَمْرًا أَنْ نَنْظِفَهَا). [مسند أحمد]

ترجمه:- از سمره بن جندب رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم برای ما امر کردند که ما در خانه های خود مساجد جور کنیم و به ما امر کرده است که آنها را پاک نگهداریم.

مساجد از منار های مرتفع الله است و از عزت والای برخوردار اند، مساجد خانه های عبادت و سعادت اند، آن جاهای که خان، فقیر، پیر، جوان خورد و بزرگ، شریف و غریب، عرب و عجم، سیاه پوست و سفید پوست در آن یک سان و برابر حق دارند و خانه مشترک همه است و در مساجد هر نوع رتبه، نسب و منصب متلاشی میشود.

مساجد آن قلعه های مضبوط و محکم الله تعالی اند که بنده در آن از تمام فتنه ها در امان میباشد، در مساجد ساکنان زمین با ساکنان آسمان (ملائک) ملاقات می کنند و مشترک به پروردگار مناجات میکنند. مساجد آن جاهای اند که شیطان در آنجا خیلی خوار و ذلیل میباشد.

مسجد آن جای خاصی است که نشستن در آن اجر و ثواب دارد و انتظار کشیدن در مسجد جهت ادای نماز حیثیت رباط و سنگر را دارد و نماز را در مسجد ادا کردن بیست و هفت درجه فضیلت دارد و ملائک دعاهای نماز گزاران را به الله تعالی تقدیم می نماید، مسجد جای خاصی از برای مسلمانان است که همه به یک مقصد واحد در آن تجمع نموده که آن عبارت از عبادت و پرستش الله تعالی است.

تقدس و مرتبه مساجد از این هم معلوم میشود که شخص جنوب وزن حائضه در حالت جنابت و حیض به مساجد داخل شده نمی توانند و باید که مسلمانان باید در حالت طهارت داخل مسجد شوند.

مساجد در روی زمین خانه های الله تعالی اند که پاک ترین و مقدس ترین جاها میباشد، مساجد آن جاهای مقدسی اند که رحمت الله تعالی و ملائک در آن سرازیر میشوند، مساجد آنجاهای مقدسی اند که سکون و آرامش از غم های دنیوی برای قلب حاصل میشود، مساجد آن جاهای اند که مسلمانان در پنج وقت یکی بادیگر ملاقات میکنند و از احوال یکدیگر خبر میشوند و در بین خود محبت، صلح و رحمی، الفت و ترحم را مراعات و اهتمام میکنند و یکی با دیگر در کارهای دینی و دنیوی کمک میکنند.

اگر ما به تاریخ پر شکوه اسلام را بنگریم در می یابیم که مساجد مراکز نور، روشنائی، علم و بصیرت اند. در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم مساجد مراکز نماز، اعتکاف، و خطبه بودند، در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم و بعد از آن، قرنهای قرنهای مساجد مراکز درس، مشوره های دینی و فیصله ها بود و پیامبر صلی الله علیه وسلم در مساجد نماینده گان اقوام را می پذیرفت و پیامبر صلی الله علیه وسلم معاهدات صلح و جنگ را در مسجد منعقد میکرد و راجع به امورات و کارهای خود تصمیم گرفته و فیصله میکرد.

در زمان رسول الله صلی الله علیه وسلم در مساجد بیرقهای مجاهدین را بسته کرده و به هر طرف به سوی جهاد سوق میدادند و از فاتحین در مسجد استقبال به عمل می آوردند.

مساجد در اسلام آن مدرسه بزرگی است که رسول الله صلی الله علیه وسلم بهترین مردم روی زمین را که صحابه کرام اند در آن تربیه نمود و افرادی که در مدرسه نبوی به علم، فقاقت، ادب، عدالت مسلح می گردید و به سنگرهای جهاد فرستاده

می شدند تا اینکه دین مقدس اسلام را در هر کنج دنیا برسانند که از برکت فارغین این مدرسه دین مقدس اسلام به شرق و غرب رسید.

رسول الله صلی الله علیه وسلم در مسجد مردمی را تربیه کرد که در تمام جهان بی نظیر بودند.

مردم در مساجد امور دینی خود را می آموختند و کتاب خدا را حفظ می نمودند و همچنان در مساجد حلقات درس حدیث دائر میشد و در مساجد مردم حلال و حرام را می آموختند، در مساجد مردم اخلاق اسلامی، تزکیه نفس، ایثار و فداکاری را یاد می گرفتند.

عباده اربعه و فقههای سبعة مدینه فارغان مساجد بودند، در مدینه منوره مسجد نبوی و در مکه مکرمه مسجد الحرام گهواره علم بوده.

مساجد مراکز بزرگ احادیث و فقه بوده است، در مساجد مانند امام اعظم ابوحنیفه رح، امام ابویوسف رح، امام محمد شیبانی رح، امام مالک رح، امام شافعی رح و امام احمد بن حنبل -رحمهم الله جمیعا- شخصیت ها تربیت گردیدند و فراغت آنان از مساجد صورت گرفته بود.

در روی زمین به نزد الله تعالی بهترین جاها مساجد اند. در حدیث شریف آمده است: (أحب البلاد إلى الله تعالی مساجدها وأبغض البلاد إلى الله أسواقها). صحیح مسلم

ترجمه:-- محبوبترین قطعه های زمین به نزد الله مساجد اند و مبغوض ترین قطعه های زمین به نزد الله بازارها اند.

و شخصی که قلب آن به مسجد وابسته باشد الله تعالی از برای او در جنت مهمانی خاصی مهیا میسازد و نیز کسیکه قلب او وابسته گی به مسجد باشد، در آخرت از رحمت خاص خداوند برخوردار می باشد.

در حدیث شریف آمده است: (من غدا إلى المسجد أو راح أعد الله له في الجنة نزلاً كلما غدا أو راح) متفق علیه.

ترجمه:-- کسیکه صباح و بیگاه به مسجد میروند الله تعالی برای او در جنت مهمانی را آماده میکند هر اندازه که صباح و بیگاه برود.

و در حدیث شریف آمده است: (سَبَعَةُ يُظْلَمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: إِمَامٌ عَادِلٌ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ بِالْمَسَاجِدِ...) متفق علیه

ترجمه:-- هفت گروه اند که در روز قیامت در زیر سایه رحمت الله تعالی میباشند: (روزیکه هیچ سایه دیگری وجود ندارد)، امام عادل، جوانیکه در عبادت الله تعالی تربیت یافته باشد، و مردیکه قلب او وابسته به مساجد باشد.

امام نووی در شرح این حدیث میگوید: (ومعناه شديد الحب لها والملازمة للجماعة فيها وليس معناه دوام القعود في المسجد). شرح النووي. ومعنى حدیث این است که محبت وی به مساجد بیشتر بوده و به نماز جماعت پابندی میکند، و مراد از آن نشستن در مسجد به طور دائمی نیست.

نبی علیه السلام به قبر زنی رفت وبالای قبر او نماز گذارید، آن زنیکه مراقب پاکی و نظافت مسجد می بود. (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ، فَقَدَّهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَسَأَلَ عَنْهَا بَعْدَ أَيَّامٍ، فَقِيلَ لَهُ: إِنَّهَا مَاتَتْ، قَالَ: فَهَلَّا أَذَنْتُمُونِي، فَأَتَى قَبْرَهَا، فَصَلَّى عَلَيْهَا). سنن ابن ماجه

ترجمه:- از ابو هريره رضی الله عنه روایت است که یک زن سیاه پوست در مسجد اقامت میکرد و پیامبر صلی الله علیه وسلم او را گم کرد چند روز بعد در باره او پرسید: به رسول الله صلی الله علیه وسلم گفته شد که او وفات کرده است، پیامبر علیه السلام فرمود: چرا من را خبر ندادید؛ پس پیامبر صلی الله علیه وسلم به قبر او رفته و نماز اداء کرد.

مسجد در اسلام انقدر مرتبه دارد که مسجد نشانه اسلام گردانیده شده است، حتی در غزوات و قتیکه در یک منطقه مسجد می بود و در آن آذان داده میشود، پیامبر علیه السلام بر آن حمله نمی کرد و صحابه کرام را به این امر توصیه می نمود.

(كان رسول الله صلى الله عليه وسلم يغير إذا طلع الفجر وكان يستمع الأذان فإن سمع أذانا أمسك وإلا أغار). صحيح مسلم

ترجمه:- رسول الله صلی الله علیه وسلم یورش می بردند در طلوع فجر و بودند که گوش میگرفتند آذان را اگر آذانی را می شنیدند حمله نمی کردند و اگر نمی شنیدند حمله میکردند.

این حدیث دلیل از برای مقام و مرتبه مسجد است؛ زیرا که مسجد از برای اسلام علامه بزرگی گردانیده شده است.

کسیکه به مسجد جهت ادای نماز میرود، الله تعالی در عوض هر قدم آن پاداشت میدهد و گناه آن را میبخشد و نرفتن به سوی مسجد علامه نفاق شمرده شده است. در یک قسمت حدیث شریف آمده است: (وما من رجلٍ يتطهر فيحسن الطهور ثم يعمد إلى مسجد من هذه المساجد إلا كتب الله له بكل خطوةٍ يخطوها حسنةً ويرفعه بها درجةً ويحط عنه بها سيئةٌ ولقد رأيتنا وما يتخلف عنها إلا منافقٌ معلوم النفاق). صحيح مسلم

ترجمه:- و نیست هیچ یک مردی که وضو میگیرد و وضوی خود را بهتر میکند باز قصد میکند به رفتن یکی از مسجد ها مگر اینکه الله تعالی در برابر هر قدمیکه می بر دارد نیکی نوشته میکند و مرتبه او را بالا می برد و محو میکند به اثر این قدمها گناهان او را و مخالفت نمی کند از نماز جماعت مگر منافق که نفاق او معلوم است.

این حدیث به فضیلت و مرتبه مسجد دلالت اشکار میکند.